

Bijdrage van Pieter Broertjes, burgemeester van Hilversum, in het Baliedebat over de Nationale Politie op zondag 12 februari 2017 in Amsterdam

Dames en heren,

De Telegraaf opende vrijdag jl. met 'De politie verzuipt'. Een noodkreet van Jan Struijs, voorzitter van de Nederlandse Politie Vakbond, de NPB. Hij lanceerde de schijf van vijf. Pas dan kon de Nationale Politie weer gezond worden.

De vijf schijven zijn: de capaciteit moet op orde komen; wat moet dat moet.

De wijkagenten moeten zichtbaar worden in de buurten en de wijken. De bewapening van de politie moet worden vernieuwd. De ICT faciliteiten moeten van een eerste klas signatuur zijn. Het personeel moet op cursus en worden getraind om de nieuwe vragen die op het politievak 2.0 afkomen een plaats te geven.

Struijs bepaalde daarmee ongewild de agenda, het speelveld voor vandaag.

Weet u wat een krokettenoverleg is? Hoe vaak ik als burgemeester contact heb met de politie en hoe zich dit verhoudt met het aantal keren dat ik het OM spreek? Hoeveel BOA's de gemeente Hilversum in dienst heeft? En hoeveel bewoners nog steeds denken dat de burgemeester de baas is van de politie?

Politie is de motor

Laat ik positief beginnen met complimenten. De politie is de motor van het gemeentelijk veiligheidsbeleid. Geen enkele organisatie heeft dezelfde 24 uur inzetbaarheid, loyaliteit en betrokkenheid bij de aanpak van criminaliteit en onveiligheid als de politie. Respect!

Als burgemeester heb ik enorm veel contact met de politie, en niet alleen ik. De politie is een natuurlijke samenwerkingspartner van de gemeente.

De spil in het veiligheidsbeleid van de burgemeester.

Verbinding zorg en veiligheid

Tot zover, de welgemeende lof!

De werkelijkheid is echter weerbarstiger en veeleisend.

Nieuwe trends en ontwikkelingen in veiligheidsland vragen onze aandacht, een nieuwe manier van werken en omdenken.

Thema's als de aanpak van ondermijning, jongerenoverlast en jeugdboa's, radicalisering, verwarde mensen en de persoonsgerichte aanpak in casuoverleggen in het Veiligheidshuis en andere gremia.

De grote uitdaging voor de komende periode: meer verbinding tussen zorg en veiligheid.

Verbinding tussen burgemeesters en wethouders Zorg en Jeugd en verbinding tussen

Openbaar ministerie en het openbaar bestuur.

Zonder de politie is er geen verbinding.

Zonder de politie is er geen uitvoering van het integraal veiligheidsplan. Zonder de politie hebben we een auto zonder motor.

Gericht op de buurt/wijk: decentraal, dichtbij mensen. Cruciaal voor de geloofwaardigheid van de politie.

Dat is de rode draad in mijn verhaal.

Het piept en kraakt

Met enige regelmaat houden we (gemeente Hilversum) het veiligheidsbeleid tegen het licht.

Doen we nog de goede dingen en doen we de dingen nog goed? Je hoeft maar naar buiten te kijken om te zien dat de uitvoering van alle kanten piept en kraakt. In de communicatie naar buiten vertellen we hoe mooi de auto is en welke resultaten we allemaal bereiken. We constateren met tevredenheid dat de criminaliteit al jaren daalt.

Ook in Hilversum! In 2010 heeft de politie zo'n 8.000 delicten geregistreerd. In 2016 is dit met 40% gedaald naar 4.700. Maar de ondervonden criminaliteit is vele malen hoger, namelijk ruim 22.000 delicten.

Ergo: in Hilversum is 80% van alle criminaliteit formeel niet bekend en van de bekende 20% leidt slechts een zeer klein gedeelte tot een uiteindelijke straf of veroordeling.

Er bestaat op mijn gemeentegrond een schokkend verschil tussen de daadwerkelijke criminaliteit en de geregistreerde criminaliteit. Slechts 38% van de Hilversummers is tevreden over het functioneren van de gemeente op het gebied van leefbaarheid en veiligheid en maar 34% vindt dat de gemeente de buurt voldoende betreft.

In Hilversum is slechts 26% tevreden over het totale functioneren van de politie in de buurt (1 op de 4)

Dertig procent is tevreden over het totale functioneren van de politie in het algemeen.

Als crimefighter krijgt de politie in Hilversum het rapportcijfer vijf komma nul. Als we inderdaad die auto zouden zijn compleet met pruttelende motor, waren we allang ingewisseld voor een ander merk.

Dames en heren,

Raakt dit de politieorganisatie?

Trekken we voldoende lering uit die gegevens?

Zorgen de alarmerende data voor genoeg gedragsverwondering?

We blijven nl. doorgaan met het opstellen van nieuwe plannen. Voor 2017 hebben we beleidsnota's gemaakt voor verdere ontwikkeling van veiligheidsinformatiesystemen, inzet big data, verkenning van fluïde netwerken bij de aanpak van criminaliteit en meer inzicht in de mediacratie.

Maar... al deze plannen, beleidsteksten en voornemens leiden niet tot meer vertrouwen onder inwoners of een hogere waardering van politie, justitie en gemeente. Integendeel.

Want hoe mooi ons verkooppraatje ook is, iedereen die dicht bij de praktijk staat weet dat we er niet goed voor staan. Schaarste is alom aanwezig. Bij de politie, bij de inzet van BOA's, bij de bestuurlijke aanpak van georganiseerde criminaliteit. Vaak komen we maar net toe aan het uitvoeren de kerntaken, laat staan dat er tijd, formatie en geld is voor het uitvoeren van extra activiteiten. En dat ziet de burger: niemand kent de wijkagent!

Die burger ziet dat het geen zin heeft om aangifte te doen. Of naar de gemeente te bellen en via een digitaal systeem melding te maken van overlast of problemen in de buurt. We willen 100% aanpakken, maar er is slechts capaciteit voor 20%.

Schaarste

Schaarste. Binnen de bestaande gemeente formatie is er gebrek aan Bibob specialisten, zijn er onvoldoende bouw en woninginspecteurs, boa's (een paar jaar geleden had Hilversum er drie) en kundige vergunningverleners. Er is een gigantische roep in de samenleving voor meer toezicht en handhaving. Maar onze mooie plannen om daar iets aan te doen blijven op de achterbank liggen.

Er is nauwelijks tijd voor een gezamenlijke controle van risicoadressen of een handhavingsactie op een woonwagencamp. Of een krachtige handhaving van de drank- en horecawet.

Te weinig ogen en oren zijn beschikbaar.

Veiligheidsmythe

Politie en justitie hebben een imago-probleem. De gemeente ook trouwens. Bewoners en ondernemers verwachten veel van de overheid. De politiek/raadsleden reageert razendsnel. Bij elk geweldsdelict, elke steen door de ruiten, vechtpartij, lage straf, klacht over de politie kijkt men naar de burgemeester. Hoe heeft dit kunnen gebeuren? Vragen in de Raad.

Inmiddels heb ik ook ruime ervaring met grote maatschappelijke verontwaardiging op schokkende gebeurtenissen die na enig onderzoek niet waar blijken te zijn. Valse aangiftes die grote gevolgen hebben voor de beeldvorming, maar waarvan zelden het ware verhaal naar buiten komt.

Laatst nog een kwestie met hakenkruisen op auto's; groot verhaal in de Telegraaf. Er is niets bewezen; geen daders. Alleen slachtoffers en gedupeerden. En imago-schade voor gemeente én politie.

Burgerparticipatie

Er bestaat een grote neiging om de last van de veiligheidsproblemen op de schouders van de overheid te leggen. Dit komt ook naar voren in de Veiligheidsmonitor. Daarin is gevraagd aan de Hilversummers of men actief is in de eigen woonomgeving om de buurt te verbeteren. Helaas bleek 80% niet betrokken te zijn geweest. Toen hebben we aan de bevolking gevraagd hoe de sociale veiligheid in de eigen buurt kan worden vergroot (“Belletje trekken”).

Als we de meest voorkomende woorden achter elkaar zetten, dan krijgen we de volgende opdracht mee van de Hilversummers: "Er moet meer politie komen die meer controleert, meer blauw op straat die toezicht houdt, harde aanpak van jongeren, meer agenten / meer surveillance, meer camera's en strengere straffen."

En: meer aandacht voor woninginbraken en drugshandel in de buurten.

De gedachte van ons veiligheidsbeleid is echter gericht op samenwerking, preventie, participatie van bewoners, waarbij de politie eerder het sluitstuk vormt van de ketenaanpak. Verwachtingsmanagement faalt.

De ketenaanpak vraagt om lange adem, geduld, leren van fouten.

De ‘slachtoffers’ willen tempo. Hun probleem is acuut.

OM in de luwte

Terug naar mijn gezagsrol. De politiewet – artikel 11 - is duidelijk daarover. In de praktijk vul ik die rol in door middel van een indrukwekkende hoeveelheid overleggen. Zo vergader ik tweewekelijks met de lokale politiechef in het OOV overleg. Daarnaast is er een vergaderreeks van het districtelijk veiligheidscollege, het advies veiligheidscollege en het regionaal veiligheidscollege.

Dat heet ook wel: bestuurlijke drukte.

Verder zijn er tal van intergemeentelijke taskforces, stuurgroepen en een Justitieel beraad. En uiteraard het driehoeksoverleg (artikel 13 Politiewet), waarbij ik heb ontdekt dat er naast de normale driehoek er een flitsdriehoek of 112-driehoek bijeen kan komen als bijvoorbeeld een man met een neppistool het NOS gaat gijzelen. Diverse van voorgenoemde overlegvormen staan echter ver af van de straatwerkelijkheid.

Zelfvoorzienende systemen die – en nu komt mijn voornaamste kritiekpunt - te veel gericht zijn op zichzelf. Er bestaat grote discrepantie tussen de beleidslogica en de uitvoeringspraktijk. In een recente publicatie van de onvolprezen Stichting Maatschappij en Veiligheid staat het nog veel harder. De recherche werkt tergend amateuristisch en er heerst een cultuur die leidt tot middelmatigheid, gezapigheid en onverschilligheid. En het OM blijft in de luwte. Dat moet toch pijn doen om dat te lezen.

Mijn eigen ervaring: ondanks de voorliefde van het Openbaar Ministerie om vooral strafrechtelijke zaken te winnen, gaat het in het reguliere overleg vooral over beleid en strategie. In zware tijden is het vooral de politie die zij aan zij met mij op de barricade staat en het mag gaan uitleggen aan boze buurtbewoners, kritische pers of in de politieke arena.

Dames en heren,

Eén van de mooiste overleggen die ik met de politie heb, is een periodieke lunch met alle wijkagenten en jeugdagenten. Inmiddels omgedoopt tot het krokettenoverleg, vanwege de sponsoring door snackbar Broodje Noord.

Komende week weer op de agenda met Michel Princen als spreker!

Om misverstanden te voorkomen: de gesponsorde kroketten zijn aangemeld bij Bureau Integriteit. Van alle overlegvormen wordt vooral in het overleg met de wijkagenten duidelijk wat er speelt in de buurten. Onderbetaalde politiefunctionarissen die overbelast worden met een oneindige stroom aan hulpvragen, complexe problematiek, schrijnende situaties en veiligheidsinbreuken. Hetzelfde lees ik bijna dagelijks in de politiemutaties, als ik elke week zo'n 30 bladzijden aan ellende voorgeschoteld krijg in het politiedagrapport.

De positie van de wijkagent moet de komende jaren veranderen. Dat vind ik niet alleen maar ook de burgemeesters van de grote vier (steden). We moeten investeren in een betere opleiding. Nu heeft 20 procent een HBO-opleiding.

In 2025 moet 50 procent HBO opgeleid zijn. Dat staat in een nog vertrouwelijk rapport van de politie Onderwijsraad.

Een tweede aandachtspunt is dat ze meer ruimte moeten krijgen om in hun wijk te zijn. Nu worden ze vaak ook ingezet voor de noodhulp.

Die brede inzetbaarheid is een van de uitgangspunten van de Nationale Politie, maar staat haaks op de decentrale tendens in de maatschappij. Dat is curieus en betekent voor de gemiddelde wijkagent een lastige spagaat. Hij en zij moet daaruit worden bevrijd. Een zichtbare wijkagent is cruciaal voor het handhaven van de vrede in de buurten.

Geen prioriteit

Hoe nu verder? Het exacte recept heb ik nog niet gevonden, maar ik heb wel de kracht ontdekt van een paar simpele uitgangspunten. Zoals het buurtgericht werken, snel reageren op klachten, meer verbinding tussen zorg en veiligheid, korte lijnen, ruimte bieden aan de werkvloer en het geven van vertrouwen. Dat werkte ook bij de vluchtelingencrisis, de Jaarwisseling en de nazorg bij MH17.

De kernboodschap aan mensen die zich onveilig voelen is dat ze er niet alleen voor staan en niet in de steek worden gelaten. Het gaat om een praktische benadering om gezamenlijk snel, daadkrachtig en effectief overlast en criminaliteit aan te pakken.

Richt je baliefunctie adequaat in: nu vaak slecht geregeld. Beste mensen inzetten. Eerste contact met politie is cruciaal.

We moeten niet verzanden in procedures en 'normaal' doen.

(vb. basisteamchef die 4 maanden moet wachten op een nieuwe telefoon!)

We moeten zo spaarzaam mogelijk reageren op incidenten met regelgeving, convenanten en gedragsregels. Het is de uitdaging om iedereen snel en goed te bedienen. En niet bewoners die de politie bellen vertellen dat hun probleem geen prioriteit heeft. Of mensen bij de balie wegsturen met de mededeling dat aangifte doen over twee dagen pas kan. Hou daarmee op!

De aangiftebereidheid bij inbraak nam in 10 jaar tijd met 23% af.

Van internet aangiftes sneuvelt 70%.

Dus ook meer investeren in de politie. In Hilversum zijn er wijkagenten die in hun eentje een gebied van meer dan 10.000 inwoners moeten bedienen. In de avonden - op zondag - rijden er maar twee wagens, op een gebied van bijna negentigduizend personen. We hebben de politie hard nodig. De schaarste vullen we nu op met noodconstructies zoals meer boa's en extra bevoegdheden voor gemeentelijke handhavers.

Tenslotte: We kunnen niet alle misdrijven en vormen van overlast voorkomen. Of gevoelens van onveiligheid en onrust helemaal wegnemen. Wel hebben we ambities, kunnen we problemen aanpakken en verbeteringen doorvoeren. Dat begint met begrijpen hoe complex percepties en emoties rond veiligheid zijn.

Dames en heren,

De komst van de Nationale Politie in 2012 is op zichzelf niet verkeerd. Het maakte een einde aan de vijftientig koninkrijkes van de korpsbeheerders/burgemeesters. Wel verkeerd is dat er ook een organisatorische centralisatie is opgetreden. Men probeert vanuit Den Haag alles te regelen; zelfs de operationele diensten. Dat wringt enorm.

De politie is geen leger dat vanuit Den Haag moet worden aangestuurd. Daardoor komen de wijkagenten in de knel en is het beeld ontstaan dat de politie massaal uit de wijken/buurtten is weggelopen. En onzichtbaar is geworden voor de gewone burger.

De basiseenheidsteams zijn te groot. We moeten toe naar zelfsturende teams, die zelf verantwoordelijk worden voor hun prestaties.

Decentraal, decentraal wordt de norm.

De hoogste baas van de politie, de heer Akerboom, moet aan dat delicate proces – tegen de trend in – leiding geven, anders komt het nooit van de grond.

In mijn praktijk als burgemeester zie ik dat deze formule werkt: mensen willen serieus worden genomen en snappen ook wel dat de overheid niet alles kan oplossen!

Gelukkig is 1 ding wel zeker: als het fout gaat is het de schuld van de burgemeester en wordt mijn aftreden geëist.

Dat is dan misschien wél de oplossing...Ha!

Dames en heren,

Nog even over de schijf van vijf, waarover ik u sprak aan het begin van mijn verhaal.

Ik zou pleiten voor een schijf van zes. De zesde schijf is mijn oproep om het overbelaste Ministerie van V&J weer te splitsen.

Veiligheid/politie moet terug naar het Ministerie van BZK. Daar hoort het thuis: openbaar bestuur en politie horen bij elkaar. Zoals vroeger.

Desnoods komt er een apart ministerie van Politie. Het aantal werknemers van ruim vijftig/zestig duizend verdient dat zeker. Er is ook een minister van Defensie en daar werken beduidend minder mensen.

Dank voor uw aandacht.